

vratislavský byl většinou protestantský, a tudíž přirozeně tíhl spíše ke Švédům a Sasům, nežli k vojskům císařským.

Práce Krebsova jest pracována na základě obsáhlého materialu archivního a skytá proto velmi mnoho nových, dosud neznámých podrobností.

J. Kapras.

Říšské dějiny rakouské.

B. Rieger. *Říšské dějiny rakouské*. (Dějiny státního vývoje a veřejného práva.) Vydání posmrtné pro potřeby posluchačův universitních opatřil prof. Karel Kadlec. Knihovna Všehrdu sv. II. (Druhé vydání.) V Praze 1912. Stran XII a 325.

Po krátké době čtyř let bylo první vydání učebnice Riegrovy, vydané po smrti jeho professorem Kadlecem, rozebráno. Nové vydání pořízeno beze vší změny prostým otiskem staršího vydání. Pouze tiskové chyby vydání staršího opraveny. Opomenutím způsobeno, že na titulním listě nové vydání jako druhé nebylo označeno. Korekturu vydání opatřil syn zvěčnělého profesora Bohuše Riegra Václav svob. p. Rieger. Doufáme, že profesor Kadlec záhy, jak zmiňuje se v úvodě, opatří nám své říšské dějiny rakouské, v nichž bude zajisté přihlédnuto i k těm otázkám, k nimž Riegrova učebnice, jejíž základ sestaven již před lety, nepřihlíží, jako k vývoji bernictví, otázce jazykové a p.

J. Kapras.

A. O. Zeithammer, *Zur Geschichte der böhmischen Ausgleichsversuche* (1865—71). II. Teil. Ministerium Hohenwart. Prag 1913. Stran 124.

V krátké době po vydání prvního dílu své práce, která vzbudila velikou pozornost na všech stranách, a o níž bylo svého času (Sborník v. pr. a st. XIII. str. 73) referováno, vydal professor Zeithammer díl druhý, závěrečný. Podával-li již první díl plno vzácného nového materialu, lze to o druhém díle říci s ještě větším oprávněním.

Fundamentálky a řada umluvených tehdy zákonů tvoří vrchol českých státoprávních bojů, kdy zdálo se, že snahy české budou korunovány výsledkem. V právních dějinách českých bude vyrovnání za Hohenwarta vedle kabinetního listu z 8. dubna 1848 tvořiti stěžejné body českých bojů proti centralisaci ústavní v mocnářství Habsburském. Ve vyličení Zeithammerově, podávajícím stručný přehled celých dějin tohoto vyrovnání a rozšiřujícím se tam, kde buď spisovatel sám jako osobní svědek událostí podrobně jest informován aneb kde podařilo se mu novými doklady dosavadní zprávy rozhojnit a doplnit, nabývá celý akt nového objasnění a nového osvětlení. Jednání tehdejší stává se zcela přirozeným výsledkem různých příčin a vlivů, vedeno jsouc obezřetně; jeho jedinou vadou bylo, že vyjednávající si neuvědomili, kolik a jak silných živlů se postaví v říši i mimo ní proti jich úmluvám. Nebyla to žádná romantická politika, za jakou ji dnes vydávají někteří politikové, byla to politika národem jednomyslně schvalovaná, politika opřená o právní přesvědčení národa, jasně vědomá svého cíle a politika vedená velikými duchy. Proč se nedařila, toho příčiny lezely mimo dosah vedoucích.

Vedle mnoha a mnoha nových dat, dokladů a detailů otiskuje Zeit-
hammer ve své práci i řadu návrhů a ujednání tehdejších, které dosud
v plném obsahu známy nebyly. Uvedeme alespoň nejdůležitější z nich:
ujednání konservativní šlechty a národní strany ze dne 20. května 1871
(str. 12), první návrh fundamentálek dne 21. června ministerstvu předlo-
žený (str. 15), návrh státoprávního programu akčního vypracovaný Čechy
(str. 21) a vládou (str. 23), návrh majestátu uzavírajícího celé vyrovnání
(str. 29), protokol o jednání s vládou ze dne 2. srpna (str. 32), návrh vlády
o vyrovnání finančním (str. 36), organizace vlády (str. 39), návrh zákona
o kongressu delegátů (str. 41) a senátu (44) a návrh zřízení zemského
v Čechách (str. 48).

J. Kapras.

Якшичъ Д. Н., Изъ церковной исторіи православныхъ Сербовъ
конца XVII. вѣка. Прага, 1912. Stran XXXV a 216.

Od několika let počala tiskárna „Politiky“ v Praze po delším čase
vydávatí opět rozličné jinoslovanské, hlavně ruské knihy. Jedna z po-
sledních je pozoruhodná práce drážďanského protojereje D. N. Jakšiče,
s níž chceme seznámiti naše čtenářstvo.

Spis podává mnohem více než by se mohlo souditi z jeho názvu,
„Z církevních dějin pravoslavných Srbů na konci XVII. stol.“. Hlavním
úkolem autorovým bylo sice vyložiti význam příchodu pravoslavných
Srbů z Turecka do zemí Uherské koruny r. 1690 pod vedením patriarchy
Arsenije Crnojeviče pro církevní život Srbů, avšak vedle toho věnoval
spisovatel pozornost i stěhování Srbů na území naší monarchie v době
předcházející. Tím se stalo, že na hlavní úkol práce připadla jen druhá
část knihy, a první tedy věnována je době starší, před r. 1690.

Literatura zabývající se otázkami od autora probíranými je velmi
obšírná, přes to však nelze říci, že bychom o všech podrobnostech jasně
byli zpraveni. Autor nepodnikl tedy nijak práci zbytečnou, obral-li si za
předmět svého studia stěhování Srbů do zemí rakouských a uherských
a souvislé s tím otázky.

Co nás hned při otevření knihy příjemně překvapí, jest neobyčejné
množství pramenů, o něž se spisovatel opírá. Seznam pomůcek, jichž
autor použil, zaujímá 21 stran. Uvádějí se tu knihy, časopisecké stati
a pramenné edice mnoha literatur, srbské, chorvatské, ruské, německé,
italské, francouzské, latinské, polské, české a maďarské. Spisovatel dal
si tolik práce se shledáváním materiálu, že pročetl nejen všechny pomůcky,
které se přímo týkají otázek jím probíraných, nýbrž nepominul ani literatury
vztahující se k otázkám podružným, ba nespokojil se ani materiálem tištěným
a podnikl studia archivní, a sice ve Vídni, v Karlsruhe, v Moskvě a Petrohradě.

V části první (str. 1—71) autor vykládá o stěhování Srbů do zemí
nynější monarchie Rakousko-Uherské před r. 1690. Oddíl tento rozdělen
je na 8 kapitol; první zabývá se stěhováním Srbů do Uher, druhá stěhováním
jich do Chorvatska, ve třetí se líčí jich immigrace do Slavonie, ve čtvrté
do Srěmu, v páté do Dalmacie, v šesté do Istrie, v sedmé do Krajiny, v osmé
do Štýrska. Nejvíce stěhovali se Srbové do Uher a do zemí chorvatských.

V Uhrách i Chorvatsku je vidíme již před pádem Srbska (před r. 1459), ve větším počtu pak v době pozdější. Spisovatel nepřestává jen na výkladu o koloniích srbských v jednotlivých zemích, nýbrž podává také krátký historický obraz srbské pravoslavné církve v Uhrách, Chorvatsku, Slavonii, Srěmu a Dalmacii před r. 1690. Pojednává tu jak o jednotlivých eparchiích, tak i o monastýrech a líčí pokusy o unii s Římem i pokusy protestantské propagandy. Kdežto se v zemích právě uvedených Srbové udrželi, pozbyli své víry v Istrii, Krajině a Štýrsku, kam se jich přistěhoval menší počet, a kde také obklopeni byli v malých ostrovech cizími elementy.

V části druhé spisovatel vykládá nám ve 4 kapitolách o pokusech Srbů zprostiti se tureckého jha. Kapitola první seznamuje nás se snahami Francie, Rakouska a papežů, hlavně Klimenta VIII. a Innocence XI., vyhnati Turky z Evropy, s uzavřením rakousko-polského svatého spolku r. 1683, s přistoupením k němu Benátek r. 1684 a se snahami Innocence XI. získati i Rusko.

V kapitole druhé spisovatel vykládá, jaký účel měli papežové při pokusech osvoboditi pravoslavný východ z tureckého jarma. Činili pokusy — marné ovšem — připoutati k Římu Rusko a snažili se získati pro sebe také pečské patriarchy Jana a Arsenije III. Crnojeviće.

V kapitole třetí líčí se strasti srbského národa po zániku Srbské říše. O udržení pravoslavné víry a srbského jazyka stará se duchovenstvo hlavně řeholní. Nemalou roli hrají hajdukové. Značné naděje na osvobození Srbové kladou do pomoci křesťanských států západní Evropy.

Pokusy o získání cizí pomoci zabývá se kapitola čtvrtá, v níž se zároveň vypisuje role pečských patriarchů v otázce snah o osvobození: Jana, Pajsije, Gavriila a Maksima.

Tato druhá část knihy Jakšičovy je zvláště zajímavá a důležitá. Autor postavil otázku pokusů o osvobození Srbů z moci turecké do zcela nového světla. Na základě četných pramenův uvedena je tu srbská otázka v souvislost s politickými dějinami a snahami cizích států, zejména se snahami papežů dostati do své moci i slovanské „schismatiky“, čímž otázka srbská pozbývá svého místního významu a stává se otázkou zajímavější několik států.

S tohoto širšího evropského hlediska spisovatel probírá ve třetí části své knihy stěhování Srbů do uherských zemí r. 1690. Část tato má devět kapitol. V první líčí se všeobecný stav evropských států na konci XVII. stol. a zejména role francouzského krále Ludvíka XIV. a rakouského panovníka Leopolda I. ve válkách s Turky, vojenské plány Turecka pod vedením Kary Mustafy, vítězství Rakouska nad Turky, osvobození Uherska z moci turecké a reformy Leopolda I. na území nově nabytém.

V kapitole druhé autor vykládá o obtížném postavení Srbů. Rakousko sice zvítězilo nad Turky, avšak Srbové neměli k němu důvěry pro uniatské snahy. Pomoc očekávali jen od pravoslavného Ruska.

Spojení patriarchy Arsenije III. s Ruskem věnována je třetí kapitola třetí části spisu, v níž se zároveň děje zmínka o přistoupení Ruska ke svatému spolku a o dvou výpravách jeho na Krym.

V kapitole čtvrté dovidáme se, jak Rakousko, postupujíc vítězně proti Turkům, dostává na svou stranu patriarchu Arsenije, podporujícího původně plány Benátska proti Portě. Spojenců potřebovalo Rakousko zvláště od té doby, kde Ludvík XIV. vypravil proti němu své vojsko na Rýn.

V kapitole páté líčí se úspěchy rakouských vojsk proti Turkům následkem pomoci Srbů. Brzo však následuje ochlazení Srbů, když vojsko i vláda rakouská špatně s nimi zachází, a když dán do vězení „despot“ Jiří Branković.

Kapitola šestá zabývá se neúspěchy rak. vojsk a obnovením agitace mezi Srby, aby se přidali k Rakousku.

V kapitole sedmé jedná se o přechodu Srbů do zemí Uherské koruny a o povaze tohoto přechodu.

Kapitola osmá seznamuje čtenáře s kolonizační politikou Rakouska vzhledem k Srbům; dokazuje se tu, že přistěhování Srbů r. 1690 bylo žádoucím výsledkem rakouské politiky.

V kapitole deváté vypisují se další osudy srbské pravoslavné církve v monarchii Habsburské za patriarchy Arsenije Crnojeviće až do jeho smrti (1706). Srbové těžce museli zápasiti o svá práva. Patriarcha nucen byl utíkat se o ochranu srbské pravoslavné církve před jesuity do Ruska. Církevní moc patriarchova obmezena byla Leopoldem I., avšak za Josefa I. byla privilegia Srbů r. 1706 znova potvrzena.

Autor hájí ve spise svém patriarchu Arsenije před výtkami, že neměl opouštěti Turecko a stěhovati se do Uher. Kniha Jakšičova je pečlivou snůškou všeho, co bylo dosud psáno o stěhování Srbů do zemí naší monarchie a zejména o jich přistěhování r. 1690, a přináší velmi mnoho nového. Pouze na některých místech zaráží čtenáře znalého věci citování dokladů, jež se na příslušné místo nehodí. Působí zajisté podivně, když na př. na str. 11 při zmínce o nepřátelském poměru krále uherského Matěje Korvína k České koruně spisovatel se odvolává na Schwickera jako autoritativní pramen.

Na konci díla připojena je mapa, která však čtenáři mnoho neposlouží, poněvadž je v ní vyznačeno příliš málo míst, o nichž se ve spise mluví.

K. K.

Právo trestní.

Einführung in die Gefängniskunde von Prof. Dr. N. Hermann Kriegsmann. Heidelberg, 1912, 350 str., M 5.40.

Pod názvem Bibliothek der Kriminalistik zahajují tímto spisem Aschaffenburg a Kriegsmann řadu monografií z oboru vědy práva trestního a jejích věd pomocných. Že v tomto rámci nejdříve pozornost obrácena na vězeňství, dlužno jen vítati. Neboť není snad oboru v širém okruhu věd práva trestního, jehož theoretické propracování by bylo tak zanedbáno, jako jest tomu v nauce vězeňské. Pojednání a učebnice často dosti obšírné málo hledí k nutné souvislosti mezi trestním právem a vězeňstvím, majíce příliš často na mysli spíše praktické potřeby vězeňského úředníka, než cíle theoretické. Tento stav ovšem nemůže překvapovati. Chovalat se